Restauratoru biedrības avize

2022. gada decembris Nr. 92

Šis ir laiks kad gaismas loki liecas,
ap sveču mirdzumu un sirdi dedz,
Vien mazliet pretī japāsniedzas,
lai labestību mūsu sirdī redz.

Priecīgus Ziemassvētkus, gaišas domas, sirdsmieru, optimismu, drosmi, veiksmi, radošas iecerēs un izdošanos Jaunajā 2023. gadā!!!

Latvijas Restauratoru biedrības pārstāvju vizīte Ventspils muzejā un dalība seminārā "Vērtību glābēji"

Latvijas Restauratoru biedrības pārstāvji šī gada 30. septembrī viesojās Ventspils muzejā, lai kā referenti piedalītos seminārā "Vērtību glābēji" un aplūkotu muzeja krājumā esošos priekšmetus un to glabāšanas apstākļus. Seminārs tika organizēts ar mērķi – iepazīstināt semināra dalībniekus ar kādu no saviem restaurācijas objektiem, dalītos pieredzē un apmainīties ar zināšanām, rosinot diskusijas ar muzeja pārstāvjiem un ieinteresētajām personām. Diskusija aktualizēja jautājumus par kvalitatīvāku priekšmetu restaurāciju, to konservāciju, kā arī priekšmetu uzglabāšanu muzeja krājumos un citos apstākļos.

Ideju par šāda formāta semināra organizēšanu Latvijas Restauratoru biedrība vēlējās īstenot jau sen. Tas veicinātu sekmīgāk veidot komunikāciju starp dažādām institūcijām un to darbiniekiem, piemēram, restauratoriem, pētniekiem, kā arī krājuma pārvaldītājiem u.c. Kā vienu no pirmajiem Latvijas Restauratoru biedrība uzrunāja Ventspils muzeju, kas izrādīja ļoti lielu ieinteresētību šāda pasākuma īstenošanā.

Ventspils muzejs atrodas Livonijas Ordeņa pilī. Ierodoties muzejā, mūs ļoti sirsnīgi uzņēma muzeja restaurācijas nodaļas vadītāja Anita Burkovska, kura iepazīstināja ar saviem kolēģiem un muzeju kopumā. Krājuma glabātāja izrādīja muzeja krājumu, kurā varēja apskatīt dažādos laiku periodos izgatavotus eksponātus, kas izvietoti plašās telpās. Priekšmeti sastrukturēti precīzi, pārskatāmi, ievērojot visus nepieciešamos glabāšanas nosacījumus. Muzeja ekspozīciju zālē pirms semināra tika iepazīta izstāde "Vasarnīcu iela".

Seminārs "Vērtību glābēji" norisinājās muzeja Kapitula zālē, kas piešķīra īpašu noskaņu restauratoru darba atspoguļojumam un diskusijas veicināšanai par dažādiem jautājumiem, kas saistīti ar kultūras mantojuma saglabāšanu. Patiess prieks, ka bija ieradušies liels skaits semināra apmeklētāju, kuru vidū bija ne tikai muzeja pārstāvji, bet arī citi interesenti.

Semināru atklāja Ventspils muzeja direktore Solvita Ūdre, kura aktualizēja restauratoru nozīmi kultūras mantojuma saglabāšanā. Kā pirmais no referentiem ar savu ziņojumu uzstājās mēbeļu un koka priekšmetu restaurators Aigars Pilenieks, kurš iepazīstināja klātesošos ar savu referātu "Baronu fon Bēru dzimtas bufetes restaurācija Popes muižā". Klātesošie tika iepazīstināti ar Popes muižu, tās vēsturi, bufetes

Referents Aigars Pilenieks iepazīstina ar savu ziņojumu

Referents Aigars Pilenieks iepazīstina ar savu ziņojumu

dažādiem vēstures līkločiem līdz tā atgriezās Popes muižā, tās īpašniekiem un to maiņu, kā arī par pašas mēbeles restaurācijas procesiem. Daloties ar restaurācijas darba ieskatu, referents īpaši uzsvēra, cik nozīmīgs ir katra priekšmeta stāsts, pati restaurācija un priekšmeta vēsture. Nozīmīga restauratora amata sastāvdaļa ir dalīšanās gan ar paveikto praktisko, gan teorētisko daļu. "Pašam restauratoram ir nepieciešams vēstīt par sava darba atspoguļojumu plašākai auditorijai," pauda Aigars Pilenieks.

Referātā tika pievērsta uzmanība dažādiem bufetes restaurācijas procesiem, kas veicināja aktīvas sarunas pēc ziņojuma izklāsta. Referents atzīmēja, ka 2023. gada maijā Latvijā, Rīgā norisināsies starptautiska restauratoru konference "Pārmaiņas, izaicinājumi, sasniegumi", norādot, ka triennālē būs viens no tās dalībniekiem ar stenda referātiem par dažādiem restaurētiem objektiem, plašāk ziņojot par kādu no saviem pētniecības priekšmetiem un to restaurāciju.

Semināru turpināja tekstiliju restauratore Indra Saulesleja, kura klātesošos iepazīstināja ar savu referātu "Senās tekstilijas – mazgāt vai nemazgāt". Restauratore caur dažādiem atjaunotiem priekšmetiem atspoguļoja tekstiliju dažādību, saglabātības pakāpes un to mazgāšanas iespējas. Referente savā prezentācijā bija iekļāvusi dažādus priekšmetus – somu, karogu, mēteli, dīvāna dekoratīvo audumu u.c. Kā atzina restauratore, bieži nākas atjaunojamo priekšmetu tikai iztīrīt, neveicot lielus trūkstošo laukumu rekonstrukcijas darbus. Referentes atjaunojamie objekti ir daudzveidīgi, jo tie atrodas dažādos muzejos, kā

Referente Indra Saulesleja iepazīstina ar savu ziņojumu

arī privātpersonu kolekcijās. Pēc lekcijas izvērtās diskusija par tekstiliju nozīmību, tīrīšanu un zināšanu nodošanu nākamajām paaudzēm. Semināra noslēgumā tika iezīmēta restauratora kvalifikācijas iegūšanas nozīmība, kā arī nepieciešamība pēc aktīvākas sadarbības starp dažādām ar kultūras mantojumu saistītām institūcijām.

Semināra dienas noslēgumā dalībnieki apmeklēja Ventspils Piejūras brīvdabas muzeju, kur tās direktors Artūrs Tukišs iepazīstināja ar jaunizbūvēto laivu novietnes māju un ar muzeja darbību. Muzeja restaurators Aigars Vējkrīgeris detalizētāk stāstīja par laivu atjaunošanas un saglabāšanas procesiem.

Atskatoties uz semināra un muzeju apmeklējumiem, kā arī daloties pieredzē un uzklausot kolēģus, skaidri iezīmējās nozarē iesaistīto profesionāļu un institūciju savstarpējo diskusiju nepieciešamība, kuru rezultātā restaurācijas jomas pārstāvji, apmainoties ar viedokļiem, spētu kvalitatīvāk pārvaldīt un veicināt kultūras mantojumu saglabāšanu.

Paldies Ventspils muzejam, īpaši restaurācijas nodaļas vadītājai Anitai Burkovskai par viesmīlīgo uzņemšanu!

Ventspils Piejūras dabas parkā (no kreisās Anita Burkovska, Aigars Pilenieks, Artūrs Tukišs, Aigars Vējkrīgeris)

Latvijas Restauratoru biedrības vārdā Aigars Pilenieks

Foto autori: Indra Saulesleja un Aigars Pilenieks

Zemgales restaurācijas centrs Jelgavā – jaunumi, problemātika, risinājumi

2018. gada aprīlī būvnieki Jelgavā uzsāka Vecpilsētas ielas 14 un tai kaimiņos esošās ēkas Krišjāņa Barona ielā 50 restaurāciju, pārbūvi un apvienošanu. Šogad, 2022. gada 9. novembrī notika gan atjaunotās koka ēkas, gan arī Zemgales restaurācijas centra oficiālā atklāšana.

Koka māja Vecpilsētas ielā 14 ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis un viena no senākajām un vērtīgākajām koka dzīvojamām mājām Jelgavā, kas

saglabājusies līdz mūsdienām. 2018. gadā uzsākot būvdarbus, koka māja bija avārijas stāvoklī, tā nebalstījās uz monolītiem pamatiem, bet turējās uz laukakmeņiem un ķieģeļu mūra fragmentiem. Tāpēc ēku pacēla, izbūvēja jaunus pamatus, atsēdināja māju atpakaļ un restaurēja vēsturiskās ēkas būvapjoma oriģinālās koka konstrukcijas. Tas bija sarežģīts un unikāls process Latvijas mērogā, un par procesu mājas apmeklētāji var iepazīties jaunajā multimediālā ekspozīcijā, kas patiešām ir ļoti interesanta.

Māja ir izcils koka amatnieku meistaru darbs, ko apliecina 1. vieta nominācijā "Restaurācija" konkursos "Būvniecības gada balva 2019" un "Gada labākā būve Latvijā 2019".

Restaurācijas un pārbūves laikā koka māja Vecpilsētas ielā 14 ar piebūvi funkcionāli savienota ar blakus esošo divstāvu mūra ēku, kas atjaunota un aprīkota restaurācijas darbnīcu vajadzībām, tā izveidojot Zemgales restaurācijas centru.

Daudzi no mums, iespējams, atceras, ka Restauratoru biedrībā izskanēja aicinājums restauratoriem izmantot Zemgales restaurācijas centra ēkas pakalpojumus, nomājot centra telpas un veikt metāla, tekstila vai keramikas restaurāciju. Lai gan telpu aprīkojums atbilst mūsdienu restauratora specifikai un vajadzībām, tomēr šāds darbnīcu īres modelis realitātē neīstenojās. Tāpēc, 2022. gada 1. novembrī, Zemgales restaurācijas centrs kļuva par Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeja nodaļu.

Šobrīd muzejs aktīvi uzrunā restauratorus gan Latvijā, gan Lietuvā, jo centram jāsāk strādāt 2023. gada 1. janvārī. Vēl mums ir laiks meklēt adatu siena kaudzē, bet izaicinājums muzejam ir nopietns un arī negaidīts. Izaicinājuma iemeslu jūs noteikti saprotat – kvalificētu restauratoru trūkums tekstilijās, keramikā un, izrādās, arī metālā. Mums ir tik ļoti žēl, ka par apvienošanas iespējām nezinājām vismaz divus gadus iepriekš, jo tad Rīgas Celtniecības koledžā būtu sākuši mērķtiecīgi skolot atbilstošus speciālistus.

Restaurācijas centra telpas ir samērā plašas. Katram restauratoram ir sava darbnīcas kapsula, kura sastāv no divām darba telpām un tualetes telpas. Katrai darbnīcai ir sava neatkarīga ieeja un signalizācija. Galdu virsmas

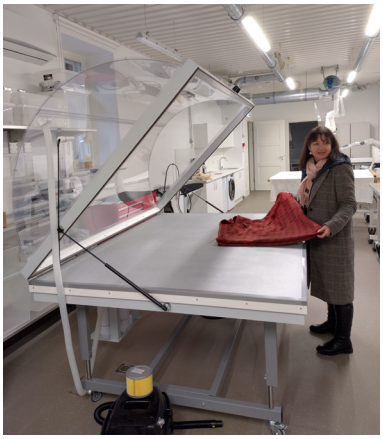

ir no nerūsējošā tērauda ar riteņiem, paceļamām virsmām, ir stacionāri un mobili nosūcēji, katrā telpā ir atbilstoši skapji ķīmijas uzglabāšanai un vēl dažādi citi specifiski darba galdi un virsmas. Tomēr, jūs nojaušat, ka muzejs raizējas... Muzejs nebaidās no izaicinājumiem un cer, ka būs spēki,

uzturēšanā, tomēr ir lielas šaubas, vai no 1. janvāra restaurācijas centrs spēs nodrošināt restaurācijas pakalpojumus uzreiz un visaugstākajā līmenī.

Pieļauju, ka līdzīga problēma ar speciālistu piesaisti jau ir un vēl būs daudziem Latvijas muzejiem, tādēļ, gribot negribot, jādomā par problēmas risinājumiem.

1) Komunikācija.

Restaurators skolojas, minimums 3 gadi un skolā tiek apgūti profesijas pamati, un pēc skolas absolvēšanas jāturpina izglītoties. Mans ierosinājums būtu, lai mācību iestādes, kuras sagatavo muzejisko priekšmetu restauratorus, sāk komunicēt ar galvenajiem darba devējiem – Latvijas muzejiem un arhīviem. Lai iestādes būtu informētas, kur tos restauratorus vispār sagatavo, kādus restauratorus ir iespējams sagaidīt darba tirgū un varētu plānot savu turpmāko attīstību.

2) Sadarbība.

Iestāžu direktoriem būtu laicīgi jāplāno restauratoru štatu nomaiņas process, gan domājot par štata vietas pēctecību, gan par jauniem amatiem. Pēkšņi atrast gatavu speciālistu lietišķās mākslas restaurācijas jomās ir grūti un pat neiespējami. Neviienam nav noslēpums, ka restauratoru nomaiņa iestādēs notiek diezgan lēni, un reizēm vajadzība pēc jauna restauratora rodas pēkšņi. Šai parādībai ir gan ieguvumi – augsts profesionālisms, gan trūkumi – nav pēctecības: jaunie restauratori, neredzot perspektīvas, pārorientējas vai pamet nozari. Ir atsevišķi muzeji, kas nodarbojas ar atsevišķu materiālu restauratoru audzināšanu jau savās darbnīcās pēc izglītības iegūšanas. Tas ir labs modelis, kā var sagatavot un piesaistīt jauno profesionāli. Vēl viens audzināšanas modelis ir prakses iespējas, kas gan prasa arī iestādes diezgan aktīvu iesaisti un ieinteresētību.

3) Informētība.

Šķiet, ka tik mazā restauratoru saimē speciālisti viens otru pazīst un pārzina nozari. Tomēr, atļaušos vispārināt, tā ir ilūzija, jo realitātē ir tikai priekšstati un neskaidra nojausma par to, cik blīvs ir muzejisko priekšmetu un arhīvu restauratoru tīklojums un nodarbinātības veids. Man kā izglītības iestādes pedagogam ir reizēm grūti motivēt topošos restauratorus, jo, kad notiek sarunas par specializācijas izvēli un darba tirgus iespējām, tad atliek vien teikt viss atkarīgs tikai no jums pašiem, jo nav informācijas, cik un kādu materiālu restauratori strādā valsts/ pašvaldības muzejos un arhīvos, cik un kurām specializācijām izdodas realizēt privātdarbnīcas modeli un cik speciālistu atrod darbu privātajos muzejos. Līdz ar to nevar objektīvi spriest ne par restauratoru dislokāciju, ne par pieprasītākajām specializācijām, jo trūkst vienkāršas statistikas, trūkst faktu. Izpratnei nepalīdz arī Restauratoru biedrības restauratoru saraksts, jo tas ir tikai saraksts, bet no tā nevar veikt iepriekšminētos secinājumus. Un, ja paturpinām šo domu tālāk, tad izglītības iestādēm nav skaidrības par muzejisko/ arhīvu objektu restauratoru darba tirgus vajadzībām, iespējām un noslodzi. Jāsecina, ka izglītības ražotnes strādā, kaut ko ražo, kāds kaut ko no saražotā produkta patērē, daļa nīkst noliktavās un pēkšņi kāds produkts, izrādās, ir deficīts.

4) Citas problēmas.

Papildus grūtības restauratoru vakanču aizpildīšanā rada arī atalgojums un muzeju atrašanās vieta, tomēr situācija mainās, un redzam, ka muzeji, kas atrodas ārpus Rīgas, tomēr atrod risinājumus un speciālistus, kā piemēram, Madonā, Kuldīgā un Jelgavā, Rundālē, Ventspilī. Vēl viens aspekts, kas ietekmē nozari, ir demogrāfija, izglītības finansēšana un jauniešu pašmotivācija, bet šajā sadaļā uzskaitīto mēs kā speciālisti īpaši nevaram ietekmēt, tādēļ atliek vien risināt to, ko ir mūsu spēkos atrisināt un attīstīt.

Pārējie rakstā ieteiktie ierosinājumi nebūt nav ne oriģināli vai super sarežģīti, ne arī panaceja, drīzāk aicinājums sadarboties, jo mums visiem ir kopīgas vērtības un mērķi. Mēs visi kopīgi rūpējamies par kultūras mantojumu vienā lielā Noasa šķirstā, kuru gribam noturēt peldus jo ilgāk, jo labāk. Pretēji dzīvotnei, kuru Noass izglāba un pēc tam izlaida brīvē, lai tā dzīvo un vairojas, kultūras mantojumam šāda brīvlaišana nozīmē tikai iznīcību.

P.S. Vecpilsētas ielas 14 īstenotais projekts bija vērienīgs – būvdarbu līguma kopējā summa bija 1 784 264,32 EUR, t.sk. PVN 21% - 309 665,71 EUR. Pakalpojuma izmaksas – 31 581 EUR, t.sk. PVN – 5481 EUR. Eiropas Reģionālās attīstības fonda investīcijas – 821 263 EUR. Projektu īstenoja būvfirmas RERE meistari, būvprojektu autors ir SIA "Livland Group", arhitekts – Ēriks Cērpiņš, objektu būvuzraudzību veic SIA "Jurēvičs un partneri".

Saiva Kuple
Stājgleznieciības restauratore–vecmeistare, polihromā koka restauratore–meistare, RCK lektore; Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeja restaurācijas nodaļas vadītāja

Restauratoru biedrības pilnsapulce notiks 27.01.2023. plkst 10:00 Kara muzejā

Latvijas Restauratoru biedrības avīze Nr.92
ISSN 1691-0966
Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Latvijas Restauratoru biedrība
Reģ.Nr. 40008001517
Merķeļa iela 13, Rīga LV1050,
tālr. +371 29130139
LRB e-adrese:
restauratorubiedriba@gmail.com
Mājas lapa:
www.restauratorubiedriba.lv

Iznāk 4 reizes gadā
Redaktore D. Murziņa
e-pasts: murzina.dita@gmail.com
Korektore **A. Pudāne**